

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. Quomodo dependet voluntas in operando ab intellectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

quarum vna esset determinata ad viuendum temperate, v. g. & altera ad fugiendam intemperantiam.

Respondeo primo, concedendo primam consequentiam, & negando secundam, propter rationem datam in responsione prima ad obiectionem præcedentem.

Respondeo secundo, negando minorem pro secunda parte: & si non posset negari pro ea parte tum *Responderi posset tertio*, distinguendo maiorem: quatenus malum esset impedimentum boni transire ad fugiendum à malo secundum se, negatur. Et ad probationem dico communem sententiam loqui de eadem virtute respiciente bonum, & malum, prout malum est impedimentum boni. Non est autem inconueniens quod alias darentur duæ virtutes, quarum vna inclinaret ad bonum secundum se, alia ad malum secundum se fugiendum, loquendo semper de malo positivè, quod potest intelligi ut malum, absque ordine ad bonum.

QVÆSTIO II.

Quomodo dependet voluntas in operando ab intellectu.

CONCLUSIO I.

12. *N*unquam habitus fuit actus vllius voluntatis prosecutionis, aut fuga, amoris, aut odij absque cognitione. Hæc est communissima, contra quosdam qui in extali, putauerunt amorem reperiri absque cognitione.

Probat, quia quamvis oppositum non repugnaret, tamen quod de facto contigerit non potest cognosci nisi experientia aliqua eorum, qui in seipsis hoc accidisse experti sunt: sed nemo potest talem experientiam probare etiam sibi ipsi, si debitam faciat reflexionem: nam ideo solum id posset colligere quatenus non experiretur in se cognitionem: sed certe posset esse in ipso; quamvis ipsemet tum eam non adverteret propter defectum reflexionis. *Secundo*, quia quando haberet actum voluntatis, vel ille actus tenderet in aliquod obiectum propositum, & hoc adverteret vel advertere posset habens illum actum, vel non: si non adverteret aut advertere posset: ergo illum actum non posset distinguere ab aliis actibus, nec posset scire utrum esset circa obiectum bonum aut malum, quod est absurdum. Si adverteret aut posset advertere: ergo cognosceret illud obiectum, alias non posset id advertere, ut est evidens, & consequenter ille actus non posset esse absque cognitione.

CONCLUSIO II.

13. *Q*uamvis forte volitio quoad qualitatem absolutam quam dicit, possit conservari in voluntate de potentia absoluta absque obiecto cognito: tamen non potest ita conservari in ipsa, ut determinet ipsam ad volendum. Hæc est communis, & *pater*, quia non potest sic determinare formaliter & sensibiliter, quin voluntas feratur in aliquid, sed non potest ferri in aliquid nisi in cognitum, est enim ex natura sua volitio determinata non minus ad prosecutionem boni ita, ut non possit esse directe circa malum, quam in bonum cognitum, sic ut non possit esse in bonum incognitum: ergo.

Confirmatur, quia non potest sic determinare, quin intellectus per reflexionem possit cognoscere circa quod versetur, sed hoc non posset cognoscere, nisi illud in quod ferretur esset cognitum. *Dixi* autem in conclusione, quamvis forte volitio possit quoad qualitatem absolutam, quam dicit, conservari absque obiecto. Quia quæ admodum cognitio est qualitas absoluta producta per intellectum media actione, ita etiam dicendum de volitione, & quemadmodum illa qualitas absoluta posset conservari absque obiecto, iuxta dicta superius, non tamen ita ut faciat intellectum intelligentem: ita etiam de volitione dici posset. Quod si præterea ad qualitatem absolutam sequitur respectus actualis tendentiæ, sine quo non faceret intellectum intelligentem; ita similiter de volitione dicendum est: eadem enim est ratio quoad hoc de utraque.

14. *V*oluntas est causa adequata physica sui actus, nec aut cognitio, aut obiectum cognitum concurrunt cum illa physice ad illum.

Hæc conclusio est magis communis inter *Scotistas*, & attribuitur communiter *ipsi* *Scoto* in 2. d. 25. Sed reuera non potest colligi ex illo loco quod sit ipsius: nam solum docet quod nihil aliud possit esse causa totalis volitionis, & quod voluntas ad volitionem non se habeat mere passivè, nec aliquid aliud vrgent aut verba ipsius, aut rationes, quibus vel suam sententiam confirmat, vel infirmat aliorum. Imo *nam* 24. respondendo ad primum principale expresse videtur abstrahere ab hac controversia, dat enim duas responsiones, vnam secundum sententiam tenentem quod obiectum moueat physice voluntatem, concurrando cum ipsa tanquam causa partialis; alteram secundum sententiam asserentem quod non concurrat physice, sed metaphorice tantum: ergo ex illa questione nihil potest concludi ad propositum. Videtur tamen esse *D. Thome* 1. 2. q. 9. quem præter suos sequuntur Recentiores communiter.

Probat aliqui, quia alias actus liber produceretur à causa naturaliter agente, qualis est tam cognitio quam obiectum cognitum.

Sed hæc probatio nullo modo placet, nam non sequeretur quod produceretur à tali causa, tanquam à causa totali, nec esset inconueniens quod produceretur ab illa tanquam à causa partiali, quia in omni sententia debet admitti quod actus liberi virtutum supernaturalium producantur ab habitibus supernaturalibus partialiter, qui tamen habitus sunt causæ naturaliter agentes, & idem currit de actibus virtutum moralium, ad quos virtutes morales concurrunt physice secundum communem sententiam.

Alij probant conclusionem, quia sæpe vult voluntas aliquod obiectum, quod realiter non existit, & quod consequenter non potest physice concurrere ad productionem actus. *Nec hæc etiam ratio arridet*, tum quia non probant cognitionem non concurrere, tum quia voluntas non vult aliquod obiectum, nisi quod proponitur ab intellectu, & quod consequenter physice determinat intellectum ad cognitionem sui, vel secundum se immediate, concurrando physice cum illo, vel secundum speciem sui, vel aliquid aliud æquivalens: sed qua ratione potest physice concurrere cum intellectu non obstante quod non existat, poterit etiam cum voluntate, quantum ad hanc rationem: ergo.

15. *Alij probant*, quia alias actus supernaturalis fidei infusæ concurreret efficienter & physice ad actum peccaminosum; sed hoc videtur absurdum: ergo. *Probat*ur sequela maioris; quia quamvis non haberemus aliam cognitionem de furto, nisi cognitionem supernaturalem fidei, qua crederemus quod esset bonum utile, & malum moraliter, potuissimus velle furtum, & illa volitio esset peccaminosa: ergo si ad volitiones concurrunt physice cognitiones præiæ, illa cognitio fidei concurreret physice ad actum peccaminosum.

Sed cerè nec hæc etiam ratio mihi sufficit; nam quavis esset absurdum forte, quod actus supernaturalis esset ex se determinatiuus ad actum peccaminosum, tamen non video cur esset inconueniens quod esset indifferens physice ad concurrendum ad actum bonum, & malum, aut quod physice actu concurreret ad malum ex determinatione voluntatis.

Quod si dicat, inde secuturum quod Deus esset causa per se peccati, quia esset causa per se actus supernaturalis, qui non posset absque gratia particulari illius elici.

Respondeo, non magis esse inconueniens quod Deus sit causa per se physica peccati, quam causa moralis, imo fortassis esset longe inconuenientius, quod esset causa moralis per se actus peccaminosus, si cognitio illa supernaturalis non concurreret physice, quæ quod esset causa per se physica, si cognitio physice concurreret: quia saltem illa

Omnis actus voluntatis dependet à cognitione.

Volitio non potest facere volentem voluntatem absque cognitione.

Voluntas est causa adequata sui actus.

illa cognitio concurreret moraliter ad illum actum, quandoquidem non haberetur sine illa, licet non induceret physicè in actum: ergo vel non est absurdum, quod Deus esset causa per se mediata actus mali; vel id non sequeretur ex concursu cognitionis, quod longe melius dicitur, quia quamvis esset causa per se particularissima illius cognitionis, tamen quia hæc secundum se est bona & intenta à Deo in ordine ad hoc, ut habens illam fugeret à furto meritorie, & solum concurrir sine physicè, sine moraliter ad actum malum ex determinatione voluntatis liberæ; propterea Deus non posset bene dici causa per se physica, aut moralis actus mali, licet cognitio physicè, aut moraliter ad eum concurreret.

16. *Probatur ergo conclusio melius*: quia nihil impedit, quo minus ipsamet voluntas absque concursu physico obiecti, aut cognitionis, tanquam causa adæquata producat actum suum, & licet dependeat à cognitione & obiecto, tamen hæc dependentia potest esse à cognitione quidem, tanquā à conditione propONENTE, & ab obiecto, tanquam à termino, in quē fertur: huiusmodi autem dependentiæ non arguunt causalitatem physicā effectivam.

Confirmatur, quia sic se videtur habere intellectus cognoscens ad voluntatem, sicut consulens ad hominem cui dat consilium; sed consulens; nec concurrir physicè cum eo, cui consilium datur; ergo intellectus non concurrir physicè, & effectivè cum voluntate secundum se, nec secundum cognitionem.

Obijcies: voluntas non debet habere maiorem actiuitatem respectu volitionis, quam intellectus respectu intellectionis: sed hic non habet adæquatam, sed particularem: ergo nec voluntas.

Respondet, negando maiorem: hæc enim debet tantam habere, quanta potest per rationem illi attribui, siue intellectus habeat tantam, siue non; sed per rationem potest ipsi tribui actiuitas totalis, quæ non potest tribui intellectui, ut patet ex dictis disputatione præcedenti.

Obijcies secundò in actu voluntatis est ordo particularis ad obiectum, circa quod fertur, ratione cuius & distinguitur ab omni alio actu, qui tendit in quodcumque aliud obiectum, & non potest tendere in aliquod aliud obiectum; sed non videtur, quod possit habere illum ordinem particularem ab ipsamet voluntate, quæ est indifferens ad quoscumque actus & obiecta: ergo debet obiectum concurrere.

Respondet, negando minorem. quemadmodum enim ab eadem causa locomotiva possunt, tanquam à causa adæquata, produci effectivè diversa ubi, quæ dicunt specialem dependentiam à diversis terminis, & subiectis, ratione cuius inter se distinguuntur, ex suppositione applicationis talis, vel talis: ita etiam potest contingere in proposito. Et si volitiones à solo Deo effectivè producerentur, nec ab alio possent produci, adhuc haberent diversos illos ordines ex natura sua intrinseca, nec tamen inde sequeretur quod producerentur ab illis obiectis: ergo illa diversitas ordinis non sufficit præcisè ad inferendam causalitatem effectivam obiecti.

Obijcies tertio finis movet voluntatem: ergo concurrir cum illa ad actum, & consequenter voluntas non est causa totalis.

Probatur prima consequentia, quia non potest intelligi quomodo moveat, nisi concurrente.

Respondet, distinguendo consequens, in genere causæ efficientis, nego; in genere causæ finalis, transeat: nec enim est contra conclusionem, quod aliquid concurrat cum voluntate in alio genere causæ, siue concurrat physicè, & realiter, seu metaphoricè, & non physicè, modo non concurrat in genere causæ efficientis.

Instabis actus primus quem habet voluntas circa finem, v. g. amor ipsius non causatur à fine, tanquam à causa finali, quia nihil sic causatur, nisi quod procedit à fine, ut amato: sic autem non procedit à fine primus ille actus, quia alias finis antecederet esset amatus: sed ille primus actus procedit à fine illo amato, & ad illum finis movet voluntatem: ergo finis concurrir effectivè ad actum voluntatis.

Respondetur, distinguendo minorem, procedit à fine, & ad eum finis movet voluntatem, quatenus, vel ipsamet obiectivè propositus inclinat formaliter voluntatem ad illum amorem, vel producit in ipsa aliquid, quod sic ipsam inclinat, ut delectationem, aut quid simile, concedo minorem; quatenus concurreret cum ipsa physicè, & effectivè ad ipsummet amorem, nego minorem, & consequentiam. Quod autem obiectum illud bonum, quod proponitur voluntati, non moveat ipsam ad amorem per concursum physicum, sed per modum determinatis formaliter; probatur meo iudicio satis evidenter: quia non magis movetur voluntas ad amorē unius obiecti, quod proponitur, quam remouetur ab illo amore per aliud obiectum, quod tum proponi potest, & solet, verbi gratia, quando voluntas proposito bono honesto uno, & altero delectabili, amat quidem bonum honestum, sed cum difficultate, tum movetur ab utroque obiecto; & quantum ad sensum videtur magis moveri (quantum ad motionem omnem, quæ antecedit amorem, & ratione cuius inclinatur ad amorem) à bono delectabili, quam ab honesto, & hinc productio amoris circa bonum honestum sit ipsi difficilis: sed non movetur tum physicè, & effectivè à bono delectabili ad amorem suum, quandoquidem non detur; sed solum per modum inclinantis formaliter: ergo eodem modo dicendum est de altero bono honesto quod amatur. Quæ doctrina valde aduertenda est.

CONCLUSIO IV.

17. *Diversitas specifica cognitionum, quibus proponitur obiectum voluntati, non necessario infert distinctionem specificam actuum voluntatis, etiamsi esset tanta, ut una esset naturalis, & altera supernaturalis*. Hæc in terminis non solet proponi, sed prima pars videtur non posse negari.

Probatur autem quia alias, quando aliquis cognosceret per fidem humanam Deum esse bonum in se, ipsumque propterea amaret amore naturali, & quando cognosceret ipsum esse talem per opinionem, aut scientiā, & ut talem eum similiter amaret, haberet diversos species amores naturales; & similiter quando aliquis cognosceret per fidem humanam, bonam esse Temperantiam, ac propterea vellet temperate vivere, haberet actum Temperantiæ distinctum ab illo, quem haberet, cum amaret ipsam, quando cognosceret per opinionem aut scientiam, quod esset bona; & sic darentur tres Temperantiæ naturales diversæ species, una præsupponens fidem, altera opinionem, tertia scientiam; imò plures adhuc, quia possent esse opiniones & scientiæ diversæ species de bonitate Temperantiæ, sed hoc est absurdum: ergo.

Probatur quoad secundam partem, quia alias, si quis vellet furari quando cognosceret furtum esse delectabile & inhonestum per actum fidei supernaturalis: haberet actum voluntatis distinctæ species ab actu, quo vellet furari, quando idem cognosceret cognitione naturali; quod etiam est absurdum.

18. *Dices*, cognitionem supernaturalem non posse esse regulam sufficentem pro actu naturali: ergo falsum supponitur in hac probatione, nepe quod posset quis velle furtum volitione naturali, quādo cognosceretur solummodo cognitione supernaturali. Probatur antecedens; quia cognitio naturalis non posset sufficere pro regula ad habendum actum supernaturalem voluntatis: ergo nec supernaturalis ad habendum actum naturalem.

Respondet, negando antecedens, quia evidens est quod voluntas cognoscens per fidem furtum esse malum, & delectabile vel vile, posset habere aliquem actum naturalem circa ipsum, (ex suppositione, quod non habeat aliquam virtutem infusam) vel prosecutionis, vel fugæ. Imò quamvis haberet illos habitus, adhuc potest habere voluntatem furandi, quæ est actus naturalis, alias non posset peccare. Ad probationem autem antecedentis,

Respondet primo, negando consequentiam: quia actus supernaturalis ob suam perfectionem posset habere virtutem concurrenti non solum ad actus eiusdem ordinis, sed etiam ad inferiores; licet actus naturales non possent habere

Diversitas specifica cognitionum, quibus proponitur obiectum voluntati, non necessario infert distinctionem specificam actuum voluntatis, etiamsi esset tanta, ut una esset naturalis, & altera supernaturalis.

Cognitio supernaturalis posset sufficere ad cognitionem naturalem.

Quomodo obiectum concurret cum voluntate ad actum.

habere virtutem concurrenti ad actus supernaturales superioris ordinis.

Respondeo secundo, probabiliter negando antecedens; nam ut alias aduertit in commentario ad *dist. 36. Tertium num. 276.* Si non posset cognitio naturalis sufficere ad actus supernaturales voluntatis, sequeretur quod cognoscens Deum scientificè à posteriori secundum suas perfectiones absolutas infinitæ sapientiæ, bonitatis, misericordiæ, &c. non posset ipsum ut sic amare amore supernaturali, quia secundum principia communiora utriusque scholæ Scotisticæ, ac Thomisticæ, nequit habere cognitionem fidei de illis rationibus, quandoquidem fides, & scientia de eodem obiecto naturaliter non compatiuntur; sed hoc videtur absurdissimum: ergo potest cognitio naturalis sufficere ad habendum actum supernaturalem voluntatis.

Confirmatur, quia quando aliquis iustus, ex eo quod iudicet aliquem esse pauperem & dignum elemosynæ, qui reuera non est pauper, nec dignus, vult dare ipsi elemosynam ex motu charitatis, & illa volitio est supernaturalis, & tamen habet pro regula proponente cognitionem naturalem, talis enim est cognitio, neque enim est supernaturalis, cum sit erronea: ergo cognitio naturalis sufficit quandoque ad actum voluntatis supernaturalis.

Confirmatur secundo, quia nihil impedit quo minus possit sufficere ad hoc talis cognitio, nam quod sit inferioris ordinis non facit ad rem, cum possit habere hanc rationem inferioritatis ex aliis capitibus quamuis possit sufficere ad actum superioris ordinis, sicut enim ipsa voluntas non obstante quod sit inferioris ordinis quam actus supernaturalis, potest partialiter concurrere ad ipsum efficienter & physicè: ita etiam illa cognitio possit esse naturalis ordinis, ac inferioris, & nihilominus concurrere non solum per modum conditionis proponentis; sed etiam per modum causæ partialis effectiue, quantum ex hoc capite ad actum superioris ordinis.

19. Dices, hinc sequeretur quod, sine fide supernaturali possit haberi actus meritorius de condigno, & sic sine fide posse quem placere Deo, contra Apostolum ad Hebræos 11.

Respondeo, distinguendo sequelam: sine fide actuali tanquam proximo directiuo, transeat sequela, quo ad utramque partem, nec id est contra Apostolum: sine fide habituali, aut sine fide actuali vlla, nego sequelam. Itaque requiritur fides habitualis ad meritum de condigno, quia nunquam infunditur gratia iustificans requisita ad tale meritum absque fide habituali. Requiritur etiam fides actualis, quia non infunditur de nouo adultis, saltem in prima conuersione eorum ad Deum, absque fide actuali: & quia est præceptum de credendo fide diuina actuali aliquando, quod si quis transgrediretur culpabiliter, peccaret mortaliter & non posset mereri de condigno.

Quod autem non requiratur actus fidei supernaturalis ad omne meritum de condigno, confirmari potest per doctrinam satis communem eorum, qui dicunt quod iustus per actus virtutum moralium etiam acquiratur non imperatarum actu à charitate mereatur de condigno: nam ad illos actus ut sic eliciendos non requiritur actus supernaturalis fidei, sed actus cognitionis naturalis, qua cognoscitur honestas naturalis eorum.

20. Obijciat: Actus amoris beatifici est diuersæ speciei ab actu amoris supernaturalis viæ: sed illa diuersitas non oritur nisi ex diuersa propositione obiecti beatifici, nempe Dei, qui in patria proponitur clare per visionem beatam, & in via solum proponitur per fidem obscuram, & per scientiam naturalem à posteriori: ergo diuersitas cognitionum sufficit ad hoc ut actus voluntatis sequentes sint diuersæ speciei.

Respondent multi negando maiorem, putant enim illos actus solum distingui secundum maiorem, & minorem intensionem. Sed quamuis hoc forte non sit improbabile, tamen quemadmodum diuersitas cognitionis posset sufficere ad diuersitatem in actibus, quoad intensio-

nem: ita posset etiam sufficere ad diuersitatem specificam eorum præsertim, si actus, ut supponitur iam, dependet solūmodo efficienter à voluntate, nam æque difficile est concipere, quod voluntas se sola ob diuersitatem cognitionum producat nunc intensiorem, nunc minus intensam cognitionem, quam quod se sola producat ob eandem varietatem, nunc actum huius speciei, nunc illius.

21. Respondeo secundo, admittendo maiorem cum *Doctore in 3. dist. 3. n. 9.* & minorem etiam, & distinguendo consequens; diuersitas quæcumque, nego: diuersitas talis, ex qua habet proponi obiectum sub alia ratione obiectiua, transeat: talis autem est diuersitas cognitionum viæ, & patriæ circa Deum, nam in via non proponitur per vllam cognitionem, siue fidei, siue scientiæ; nisi secundum conceptum confusum habitum per species emendicatas à creaturis mediante discursu in patria vero proponitur intuitiue secundum se, & rationem suam propriam; unde non est mirum, quod volitiones seu amores ipsius pro utroque statu sint distinctæ speciei, imò debent necessario esse, quia amor viæ terminatur ad Deum, ut conceptum per species alienas, & amor patriæ terminatur ad ipsum, ut conceptum intuitiue secundum rationem propriam.

Vnde potest tertio responderi negando minorem, nam illa diuersitas oritur ex diuersitate obiecti secundum quod concipitur utraque cognitione viæ, & patriæ.

Itaque quando dicitur in conclusione, quod varietas specifica cognitionum non arguit varietatem specificam actuum, hoc debet intelligi de varietate tali; ex qua non sequitur obiectum proponi diuerso modo obiectiue, nō vero de varietate, ex qua id sequeretur: talis enim diuersitas non est inter cognitiones fidei supernaturalis, & fidei naturalis, aut scientiæ abstractiue, & confusæ, quia eadem species obiecti cogniti deferuiunt omnibus his cognitionibus, ut patet: est autem talis distinctio inter cognitionem intuitiuam, & cognitionem abstractiuam habitam per species alienas, & maxime inter cognitionem beatam, & quamcumque cognitionem viæ de Deo: unde non est mirum quod amor patriæ, & viæ, licet provenientes ab iisdem principiis physicis, sint diuersæ rationis.

CONCLUSIO V.

22. Non requiritur iudicium de bonitate obiecti ad hoc, ut voluntas feratur in illud, sed sufficit quandoque apprehensio de ipsa, & possibilitate eius. Hæc videtur minus communis; sed eam tenet expressè *Arriaga disp. 7.* eamque docui ante in *3. dist. 25. quest. 2. lateral. num. 125.* antequam vidissem *Arriagam*.

Probat, ex dictis ibi, primò, quia nihil impedit, quo minus talis apprehensio sufficeret. *Secundò*, quia appetitus sensitiuus bruti mouetur per cognitionem sensitiuam apprehensiuam, quæ non est iudicium. *Tertiò*, quia experientia videtur constare, quod moueamur aliquando ad prosecutionem rei, quam non iudicamus esse bonam; ut quando aliquis proponit nobis tanquam vtile ad sanitatem aliquod remediū, quod ipsi non iudicamus esse bonum, sed potius apparet nobis quod sit malum, aut quod non sit bonum, & tamen quia apprehendimus posse esse quod sit bonum, applicamus illud ad omnem euentum.

QVÆSTIO III.

An voluntas sit potentia libera.

PER potentiam liberam non intelligitur hic potentia, quæ possit agere & non agere quomodocumque, quia sic ignis esset liber, potest enim calefacere quando applicatur debite, & non agere, quando sic non applicatur: nec etiam illa potentia, quæ possit alterum ex oppositis actibus producere, quia sic intellectus esset potentia libera, quia potest quandoque dissensum, quandoque assensum elicere, etiam circa eandem conclusionem. Sed intelligitur per potentiam liberam, potentia illa, quæ præsuppositis omnibus prærequisitis ad agendum potest agere, vel non agere.

CONCLV

Cognitio naturalis posset sufficere ad volitionem supernaturalem.

Quædo ex diuersitate cognitionis est diuersitas in volitionibus.